

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પંજાબ રાજ્ય

વિરુદ્ધ

ગુરમેજ સિંહ

ઓગસ્ટ ૨, ૨૦૦૨

[ન્યાયમૂર્તિઓ આર. સી. લાહોટી અને બ્રિજેશ કુમાર]

દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦-કલમ ૩૦૨, ૩૨૪, ૩૨૬ અને ૪૫૦-મૃત્યુદંડની સજા-તથ્યો પર પુરસ્કાર, આરોપી અને તેના ભાઈ વચ્ચેના નાણાંના વ્યવહારોને કારણે ઝઘડો, જેનાથી આરોપી ગુસ્સે થાય છે, જેના પરિણામે હુમલો થાય છે જેના પરિણામે પરિવારના ત્રણ સભ્યો મૃત્યુ પામે છે અને અન્ય ત્રણ સંબંધીઓને ઈજા થાય છે-ટ્રાયલ કોર્ટે તેને આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલી ભયાનક હત્યા ગણાવી, મૃત્યુદંડની સજા ફટકારી-ઉચ્ચ અદાલતે મૃત્યુદંડની પુષ્ટિ માટેના સંદર્ભને સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો-યોજાયેલી અપીલ પર, તે

મૃત્યુદંડની આત્યંતિક સજા આપવાના દુર્લભતમ કેસોની શ્રેણીમાં આવતું નથી-
ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો આદેશ કોર્ટ હસ્તક્ષેપ માટે બોલાવતી નથી.

ફોજદારી કાયદો-કેદીની પૂર્વ-પરિપક્વ મુક્તિ-તેને મુક્તિના સમયે
પ્રવર્તમાન ભૌતિક તથ્યો અને સંજોગો અને સંબંધિત અધિકારીઓના અહેવાલ
પર પણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે-કેદીને મુક્ત કરવા અથવા મુક્ત ન કરવા
વિશે કોઈ ધારણા ન કરી શકાય.

ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા ૧૯૭૩-કલમ ૩૫૭-વળતર-ચુકાદાનો
ચુકાદો ત્યારે ઊભો થાય છે જ્યારે અદાલત એવી સજા લાદે છે જેનો દંડ એક
ભાગ નથી.

ફરિયાદી પક્ષના જણાવ્યા અનુસાર, સામાવાળા અને તેના ભાઈ વચ્ચે
પૈસાના વ્યવહારને લઈને ઝઘડો થયો હતો; જ્યારે તેના ભાઈ દ્વારા તેને
આપવામાં આવેલ સમજૂતી અથવા બહાનું તેને સમજાવતું ન હતું ત્યારે
સામાવાળા ગુસ્સે થયો હતો.તેણે નાના બાળકો સહિત તેના ભાઈ અને તેના
પરિવારના સભ્યો પર હુમલો કર્યો, જેના પરિણામે તેના ભાઈ, ભાઈની પત્ની
અને તેમના પુત્રનું મૃત્યુ થયું અને ભાઈની પુત્રી, સસરા અને પત્નીની બહેનની
પુત્રી ઘાયલ થઈ ગઈ.ટ્રાયલ કોર્ટે સામાવાળાને મૃત્યુદંડની સજા સંભળાવી હતી

અને કહ્યું હતું કે તે તેના દ્વારા કરવામાં આવેલી ભયાનક હત્યા હતી, જેણે નાના બાળકોને પણ છોડ્યા ન હતા અને કોઈપણ ઉશ્કેરણી વગર તેમના પર હુમલો કર્યો હતો.જોકે, ઉચ્ચ અદાલતે મૃત્યુદંડની પુષ્ટિ માટેના સંદર્ભને સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.એટલે હાલની અપીલ

અરજી નામંજૂર કરતાં કોર્ટે

હેલ્ડ-૧.૧.મૃત્યુદંડની સજા આપતી વખતે, ઉદાહરણ તરીકે, ગુનાનો હેતુ, હુમલાની રીત, સમગ્ર સમાજ પર ગુનાની અસર, આરોપીનું વ્યક્તિત્વ, સંજોગો અને કેસના તથ્યોને ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ કે શું આચરવામાં આવેલો ગુનો કોઈ પણ પ્રકારની વાસના, લોભને સંતોષવા માટે છે કે કોઈ સંગઠિત અસામાજિક પ્રવૃત્તિને અનુસરવા માટે છે કે સંગઠિત અપરાધ, માદક દ્રવ્યોની હેરફેર અથવા તેના જેવા અથવા સમાજને સમાન ગુનાહિત કૃત્ય દ્વારા ઉશ્કેરવાની શક્યતાઓ કે જે ભવિષ્યમાં આરોપીના હાથે સમાજના સભ્યોની નબળાઈ કહે છે. હત્યાનું કૃત્ય જે અંતરાત્મા માટે આઘાતજનક હોઈ શકે છે.[૪૩૨-ઈ, એફ]

૧.૨.તાત્કાલિક કિસ્સામાં, કેસની હકીકતો અને સંજોગો આવી કોઈ પણ શ્રેણી અથવા તેના જેવી શ્રેણીમાં આવતા નથી.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે આ ઘટના ભયાનક છે અને તમામ નિંદા પાત્ર છે, પરંતુ આ અદાલતના અસંખ્ય નિર્ણયોમાં

નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને આ કેસ મૃત્યુદંડની ભારે સજા આપવા માટે દુર્લભતમ કેસોની શ્રેણીમાં નહીં આવે.[૪૩૨-જી; ૪૩૩-એ, બી]

બચન સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય, [૧૯૮૦] ૨ એસ. સી. સી. ૬૮૪; માચી સિંહ અને અન્યો વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય, એ. આઈ. આર. (૧૯૮૩) એસ. સી. ૯૫૭; રાજ્ય દ્વારા પોલીસ અધિક્ષક, સી. બી. આઈ./એસ. આઈ. ટી. વિરુદ્ધ નલિની અને અન્યો, (૧૯૯૯) ૫ એસ. સી. સી. ૨૫૩; લેહના વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, [૨૦૦૨] ૧ સ્કેલ ૨૭૩; ધર્મેન્દ્ર સિંહ ઉપનામ માનસિંગ રતનસિંહ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, [૨૦૦૨] ૪ એસ. સી. સી. ૬૭૯ અને ઓમ પ્રકાશ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય [૧૯૯૯] ૩ એસ. સી. સી. ૧૯, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨. પ્રકાશનના સંબંધિત સમયે પ્રવર્તમાન ભૌતિક તથ્યો અને સંજોગો પર પૂર્વ-પરિપક્વ પ્રકાશનને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે.સંબંધિત અધિકારીઓનો અહેવાલ પણ માંગવામાં આવે છે અને તમામ સામગ્રીની વિચારણા કર્યા પછી જ આ બાબતે નિર્ણય લેવામાં આવે છે.તેથી, થોડા વર્ષો પછી પ્રતિવાદી-આરોપીના કેસને તેની અપરિપક્વ મુક્તિ માટે ધ્યાનમાં લેવાની સંભાવના છે અને તે બહાર આવવાની સ્થિતિમાં તે મૃતકની પુત્રીના જીવનને જોખમમાં મૂકશે તેવી રજૂઆતની પ્રશંસા કરી શકાતી નથી.પ્રતિવાદી-આરોપી પૂર્વ-પરિપક્વ

મુક્તિ માટે વિચારણા કરવાનો પોતાનો અધિકાર ગુમાવશે નહીં, જે પછી પ્રવર્તમાન હકીકતો અને સંજોગોના પ્રકાશમાં યોગ્ય સમયે વિચારણા કરી શકાય છે.કેદીને મુક્ત કરવા અથવા મુક્ત ન કરવા વિશે કોઈ ધારણા ન હોઈ શકે.આત્યંતિક દંડ લાદવા માટે તે માન્ય વિચારણા નહીં હોય.[૪૩૩-બી-ડી]

૩. સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૩૫૭ (૩) નું વાંચન દર્શાવે છે કે વળતર આપવાનો પ્રશ્ન ઊભો થશે જ્યાં કોર્ટ એવી સજા લાદે છે જેનો દંડ તેનો ભાગ નથી.તાત્કાલિક કેસમાં, દંડની સજા ફટકારવામાં આવી હતી, તેથી મૃતકની પુત્રીને કલમ ૩૫૭ (૩) સી. આર. પી. સી. હેઠળ કોઈ વળતર આપવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી, પરંતુ દરેક ગણતરી પર દંડની રકમ ૫,૦૦૦ રૂપિયાથી વધારીને ૨૦,૦૦૦ રૂપિયા કરવામાં આવે છે.ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્દેશ મુજબ ચૂકવવાપાત્ર રકમ ઉપરાંત, દંડની વધેલી રકમ પણ મૃતકની દીકરીને ચૂકવવી જોઈએ.[૪૩૩-જી, ૪૩૪-એફ, જી]

રછપાલ સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય, [૨૦૦૨] ૫ સ્કેલ ૩૦૮, વિશિષ્ટ.

ક્રિમિનલ અપીલ જ્યુરિસડીક્શન-ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૩૧૮/૨૦૦૧.

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૫૦૨-ડીબી/૧૯૯૮માં પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના ૧૬/૦૨/૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે બિમલ રોય જાડ, પંકજ કુમાર સિંહ અને સુશ્રી સુનીતા પંડિત.

સામાવાળા માટે પ્રેમ મલ્હોત્રા.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ બ્રિજેશ કુમારે આપ્યો હતો.

પંજાબ રાજ્ય દ્વારા આ અપીલ પંજાબ હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને આદેશ સામે કરવામાં આવી છે, જેમાં સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા પ્રતિવાદી-ગુરમેજ સિંહ સામે આપવામાં આવેલી મૃત્યુદંડની સજાની પુષ્ટિ માટેના સંદર્ભને સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો છે. આરોપી-ગુરમેજ સિંહ દ્વારા તેની દોષિતતા સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ, જોકે, તેની દોષિતતાને જાળવી રાખીને ફગાવી દેવામાં આવી હતી. આમ, સજાને મૃત્યુદંડમાંથી આજીવન કેદમાં ફેરવવામાં આવી હતી. તેથી, આ પ્રશ્ન સજાના ચુકાદા સુધી મર્યાદિત છે કે શું તેને આજીવન કેદ તરીકે જાળવી શકાય કે સામાવાળાને ટ્રાયલ કોર્ટના આદેશ મુજબ મૃત્યુદંડની સજા થઈ શકે.

ટૂંકમાં, કેસની હકીકતો એ છે કે આરોપી-પ્રતિવાદી-ગુરમેજ સિંહ મૃતક-જગજીત સિંહનો ભાઈ છે.એવું કહેવામાં આવે છે કે જ્યારે ગુરમેજ સિંહ દુબઈમાં હતો ત્યારે તે તેના ભાઈ જગજીત સિંહને પૈસા મોકલતો હતો.ગુરમેજ સિંહ ગામમાં ડેરી ફાર્મિંગનો વ્યવસાય પણ ચલાવતો હતો અને કરારના આધારે પોતાની જમીન આપતો હતો.આ ગામમાં જગજીત સિંહ રહે છે.

આ ઘટના અંગેનો ફરિયાદી પક્ષનો કેસ એ છે કે ૧/૧૧/૧૯૯૩ ના રોજ બપોરે લગભગ ૧૧-૦૦ વાગ્યે ગુરમેજ સિંહ તેના ભાઈ જગજીત સિંહ પર માનુકે ગામમાં તેમના ઘરે, તેમજ તેના ભાઈ ચરણજીત કૌરની પત્ની, તેમના પુત્ર સ્વર્ણજીત સિંહ, પુત્રી ગુરમીત કૌર અને ચરણજીત કૌરની બહેનની પુત્રી અમરજીત કૌર પર હુમલો કર્યો હતો.ફરિયાદી સાક્ષી પ દલીપ સિંહ, જે મૃતક-જગજીત સિંહના સસરા અને ચરણજીત કૌરના પિતા છે, તે દિવસે જગજીત સિંહના ઘરે રોકાયા હતા.તે હંગામો સાંભળીને ઊભો થયો અને ગુરમેજ સિંહને હુમલો ન કરવા કહ્યું, જેના પર ગુરમેજ સિંહ દલીપ સિંહ પર પણ હુમલો કર્યો.વધુમાં કહેવામાં આવે છે કે કૃપાણનું હેન્ડલ તૂટી ગયું હોવાથી, ગુરમેજ સિંહ એક દાહ ઉપાડ્યો અને ઉપરોક્ત દાહ સાથે હુમલો ચાલુ રાખ્યો.સાક્ષીઓએ બૂમો પાડી હતી અને અન્ય લોકો ઘટનાસ્થળે પહોંચ્યા હતા.આ હુમલામાં ત્રણ લોકોના મોત થયા હતા. જગજીત સિંહ, તેમની પત્ની ચરણજીત કૌર અને

તેમના પુત્ર સ્વર્ણજીત સિંહ.જગજીત સિંહની સગીર પુત્રી ગુરમીત કૌર, દલીપ સિંહ અને ચરણજીત કૌરની બહેનની પુત્રી અમરજીત કૌરને ઈજાઓ પહોંચી હતી.ત્યારબાદ ફરિયાદી સાક્ષી ૫ દલીપ સિંહ દ્વારા ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને સામાન્ય તપાસ બાદ પ્રતિવાદી ગુરમેજ સિંહ અને તેની પત્ની બંને સામે આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.સુનાવણી પછી, પ્રતિવાદી- ગુરમેજ સિંહને ત્રણ હત્યાઓ માટે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને દરેક ગુના માટે મૃત્યુદંડની સજા ફટકારવામાં આવી હતી અને દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળ રહેવા બદલ દરેક ગુના માટે રૂ.અન્ય જે સજાઓ આપવામાં આવી છે તે નીચે મુજબ છે:

૧. ગુરમીત કૌરને ગંભીર ઈજા બે વર્ષ માટે સખત કેદની સજા અને રૂ. પહોંચાડવા બદલ ભારતીય ૩૦૦૦.૦૦ નો દંડ અને દંડની દંડ સંહિતાની કલમ ૩૨૬ ચુકવણીમાં નિષ્ફળતા માટે બે મહિના હેઠળ માટે સખત કેદની સજા.
૨. અમરજીત કૌરને ગંભીર ઈજા બે વર્ષ માટે સખત કેદની સજા અને રૂ. પહોંચાડવા બદલ ભારતીય ૩૦૦૦.૦૦ નો દંડ ભરવાની સજા.અને દંડ સંહિતાની કલમ ૩૨૬ દંડની ચુકવણી ન કરવામાં આવે તો બે મહિના માટે સખત કેદની સજા ભોગવવી પડશે.

૩. ગુરમીત કૌરને સામાન્ય ઈજા પહોંચાડવા બદલ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૨૪ હેઠળ તેને એક વર્ષની સખત કેદની સજા અને રૂ. ૨૦૦૦.૦૦ નો દંડ ફટકારવામાં આવ્યો હતો.દંડની ચૂકવણી ન કરવામાં આવે તો બે મહિનાની સખત કેદની સજા ભોગવવી પડશે.
૪. અમરજીત કૌરને સામાન્ય ઈજા પહોંચાડવા બદલ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૨૪ હેઠળ તેને એક વર્ષની સખત કેદની સજા અને રૂ. ૨૦૦૦.૦૦ નો દંડ ફટકારવામાં આવ્યો હતો.દંડની ચુકવણી ન કરવામાં આવે તો બે મહિનાની સખત કેદની સજા ભોગવવી પડશે.
૫. દલીપ સિંહને સામાન્ય ઈજા પહોંચાડવા બદલ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૨૪ હેઠળ એક વર્ષ માટે સખત કેદની સજા અને રૂ. ૨૦૦૦.૦૦ નો દંડ અને દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળતા માટે બે મહિના માટે સખત કેદની સજા.
૬. જગજીત સિંહના ઘરમાં અતિક્રમણ કરવા બદલ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૫૦ હેઠળ બે વર્ષ માટે સખત કેદની સજા અને રૂ. ૩૦૦૦.૦૦ નો દંડ અને દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળતા માટે બે મહિના માટે સખત કેદની સજા.

જોકે, ગુરમેજ સિંહની પત્નીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવી છે.

હકીકતો પર કોઈ પણ પક્ષે અમારી સામે કોઈ વિવાદ ઉઠાવ્યો ન હતો, કારણ કે આ બાબત પ્રતિવાદી-ગુરમેજ સિંહને આપવામાં આવતી સજા સુધી મર્યાદિત હતી.આ દ્રષ્ટિકોણમાં ગુનાનો હેતુ મહત્વ ધરાવે છે.ફરિયાદી પક્ષના કેસ અનુસાર બંને ભાઈઓ પૈસાની લેવડ-દેવડને કારણે ઝઘડો કરતા હતા.ફરિયાદી સાક્ષી પ દલીપ સિંહ, મૃતક-જગજીત સિંહના સસરા અનુસાર, તે ૧/૧૧/૧૯૯૩ પર માનુકે ગામ ગયો હતો, સાંજે લગભગ ૫ વાગ્યે ત્યાં પહોંચ્યો હતો, તે સમયે પણ બંને ભાઈઓ ઝઘડી રહ્યા હતા.ફરિયાદી સાક્ષી પ દલીપ સિંહે, જોકે, તેમને લડવા અને એક કે બે દિવસમાં પંચાયત દ્વારા આ બાબતનો નિકાલ ન કરવા માટે સમજાવ્યા, ગુરમેજ સિંહ તેના ભાઈથી ખૂબ નારાજ હોવાનું કહેવાય છે અને તેના પર હુમલો કરવાની યોજના બનાવી રહ્યો હતો.દુબઈથી પરત ફરતી વખતે જ્યારે પણ ગુરમેજ સિંહે દુબઈથી મોકલવામાં આવેલા પૈસા વિશે પૂછપરછ કરી હોવાનું કહેવાય છે, ત્યારે મૃતક કહેતો હતો કે પૈસા ઘર પર ખર્ચવામાં આવ્યા હતા.તેનાથી ગુરમેજ સિંહ ગુસ્સે થયો હતો, જે આખરે હુમલાનું કારણ બન્યું હતું, જેના પરિણામે ઉપર સૂચવ્યા મુજબ ત્રણ વ્યક્તિઓનું મૃત્યુ થયું હતું અને અન્ય ત્રણને ઈજા થઈ હતી.

ટ્રાયલ કોર્ટે સજાના પ્રશ્ન પર વિચારણા કરતી વખતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે તે સામાવાળા દ્વારા કરવામાં આવેલી એક ભયાનક હત્યા હતી, જેણે નાના

બાળકોને પણ છોડ્યા ન હતા અને કોઈપણ ઉશ્કેરણી વગર તેમના પર હુમલો કર્યો હતો અને તેને નિવારક સજાની જરૂર હતી. ટ્રાયલ કોર્ટના જણાવ્યા અનુસાર, તે દુર્લભતમ કેસોમાંનો એક હતો જેમાં મૃત્યુદંડની સજા માત્ર ન્યાયના ઉદ્દેશોને પૂર્ણ કરશે. જોકે, ઉચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે બચન સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય, ૧૯૮૦ (૨) એસ. સી. સી. ૬૮૪; માયી સિંહ અને અન્યો વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય અને રાજ્યના પોલીસ અધિક્ષક, સી. બી. આઈ./એસ. આઈ. ટી. વિરુદ્ધ નલિની અને અન્ય ૧૯૯૯ (૫) એસ. સી. સી. ૨૫૩ ના કેસોમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયોને ધ્યાનમાં રાખીને, તેને દુર્લભતમ કેસોમાં દુર્લભ ન કહી શકાય, જેથી મૃત્યુદંડની માંગ કરી શકાય.

અમે પક્ષો વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર અમારી આતુર વિચારણા કરી છે. અમે હાઈકોર્ટ દ્વારા તેના ચુકાદામાં ઉલ્લેખિત નિર્ણયોની પણ નોંધ લીધી છે, તેમજ સામાવાળાના વકીલ દ્વારા પણ તેના પર આધાર રાખ્યો છે. સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલે ૨૦૦૨ (૧) સ્કેલ ૨૭૩, *લેહના વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્યમાં* પણ નોંધાયેલા નિર્ણય તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું છે. આ મુદ્દા પર બીજો કેસ ૨૦૦૨ (૪) એસ. સી. સી. ૬૭૯ માં નોંધવામાં આવ્યો છે; *ધર્મેન્દ્ર સિંહ ઉર્ફે માનસિંગ રતનસિંહ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય. બચન સિંહ અને માયી સિંહ* (ઉપરોક્ત) ના કેસોમાં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોની પણ આ અદાલતના ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં ચર્ચા કરવામાં આવી છે અને તેના પર વિચાર કરવામાં

આવ્યો છે અને એવું માનવામાં આવ્યું છે કે સામાન્ય રીતે હત્યાના કેસોમાં આજીવન કેદની સજા આપવામાં આવે છે.મૃત્યુદંડની સજા માત્ર અપવાદરૂપ કિસ્સાઓમાં આપવામાં આવે છે.*માયી સિંહ* (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે ભારે દોષિતતાના ગંભીર કેસો સિવાય મૃત્યુદંડની ભારે સજા આપવાની જરૂર નથી.*ઓમ પ્રકાશ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય*, ૧૯૯૯ (૩) એસ. સી. સી. ૧૯ના કેસમાં, જ્યાં આરોપી અર્ધલશ્કરી દળના સભ્યએ એક પરિવારના સાત સભ્યોની હત્યા કરી હતી, તેને આ કારણોસર ભારે દંડ ફટકારવામાં આવ્યો ન હતો કારણ કે તે મૃતકના પરિવાર દ્વારા તેમના પર કરવામાં આવેલા અન્યાયને કારણે આરોપી અને તેના પરિવારના સભ્યો જે તાણનો સામનો કરી રહ્યા હતા તે હેઠળ કામ કરી રહ્યો હતો.તે કિસ્સામાં તેને ઘટાડતી પરિસ્થિતિ માનવામાં આવી હતી.મૃત્યુદંડની સજા આપતી વખતે સંખ્યાબંધ પરિબલો, જે ઉદાહરણ તરીકે ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ તેમાં ગુનાનો હેતુ, હુમલાની રીત, સમગ્ર સમાજ પર ગુનાની અસર, આરોપીનું વ્યક્તિત્વ, સંજોગો અને કેસની હકીકતો છે કે શું આચરવામાં આવેલો ગુનો કોઈ પણ પ્રકારની વાસના, લોભને સંતોષવા માટે છે કે કોઈ સંગઠિત અસામાજિક પ્રવૃત્તિને અનુસરવા માટે છે કે સંગઠિત અપરાધ, માદક દ્રવ્યોની હેરફેર અથવા તેના જેવા અથવા સમાજને સમાન ગુનાહિત કૃત્ય દ્વારા ઉશ્કેરવાની શક્યતાઓ કે જે કહે છે કે સમાજના સભ્યોની આરોપીઓના હાથે નબળાઈ છે. ભવિષ્યમાં અથવા હત્યાનું કૃત્ય જે અંતરાત્મા માટે આઘાતજનક હોઈ શકે છે.અમને લાગે છે

કે આ કેસની હકીકતો અને સંજોગો, ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ આવી કોઈ પણ શ્રેણીમાં આવતા નથી.આરોપી-સામાવાળા મૃતક-જગજીત સિંહ પાસેથી પૈસાની માંગણી કરી રહ્યો હતો અને તેના વિશે પૂછી રહ્યો હતો, જે તેને દુબઈથી સામાવાળા દ્વારા મોકલવામાં આવ્યો હતો.એવું લાગે છે કે મૃતક દ્વારા આપવામાં આવેલ સમજૂતી અથવા બહાનું તેને સમજાવી શક્યું ન હતું અને બે ભાઈઓ વચ્ચેનો વિવાદ અને અવિશ્વાસ વધી રહ્યો છે જે ઘોર ગુના તરફ દોરી જાય છે જેમાં ત્રણ લોકોએ જીવ ગુમાવ્યો હતો અને અન્ય ત્રણ વ્યક્તિઓ ઘાયલ થયા હતા.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે આ ઘટના ભયાનક છે અને તમામ નિંદા પાત્ર છે, પરંતુ આ અદાલતના અસંખ્ય નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખીને, જેનો ઉપર ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તે દુર્લભતમ કેસોની શ્રેણીમાં મૃત્યુની ભારે સજા આપવા માટે નહીં આવે.હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલો મત આ અપીલમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની માંગ કરતો નથી.

ત્યારબાદ અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે થોડા વર્ષો પછી સામાવાળાના કેસને તેની અકાળ મુક્તિ માટે વિચારણા કરવામાં આવે તેવી શક્યતા છે, કારણ કે તે આઠ વર્ષથી જેલમાં છે અને સામાવાળા બહાર આવવાની સ્થિતિમાં, તે ઘટનામાં ઘાયલ થયેલા જગજીત સિંહની પુત્રી ગુરમીત કૌરના જીવનને જોખમમાં મૂકશે.આપણે દલીલની કદર કરવામાં નિષ્ફળ જઈએ છીએ.અકાળ પ્રકાશનને પ્રકાશનના સંબંધિત સમયે પ્રવર્તમાન ભૌતિક તથ્યો

અને સંજોગો પર ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે.સંબંધિત અધિકારીઓનો અહેવાલ પણ માંગવામાં આવે છે અને તે તમામ સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા પછી જ આ બાબતે જરૂરી નિર્ણય લેવામાં આવે છે, તેથી, અમારા મતે અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા આ આધારને કોઈ બળ નથી અને સામાવાળા અકાળ મુક્તિ માટે વિચારણા કરવાનો પોતાનો અધિકાર ગુમાવશે નહીં, જે બાબત ખરેખર તે સમયે પ્રવર્તમાન તથ્યો અને સંજોગોના પ્રકાશમાં યોગ્ય સમયે ધ્યાનમાં લેવી પડી શકે છે.કેદીને મુક્ત કરવા અથવા મુક્ત ન કરવા વિશે કોઈ ધારણા ન હોઈ શકે.આત્યંતિક દંડ લાદવા માટે તે માન્ય વિચારણા નહીં હોય.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી આગામી દલીલ એ છે કે હયાત પીડિત એટલે કે જગજીત સિંહની પુત્રીને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા કલમ ૩૫૭ (૩) હેઠળ કેટલાક વળતર આપવામાં આવી શકે છે.પોતાની રજૂઆતના સમર્થનમાં તેમણે (ફોજદારી અપીલ નંબર ૭૬૭-૭૬૯/૨૦૦૧) રજીસ્ટ્રાર સિંહમાં આ અદાલતના નિર્ણયનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે અને ૨૩ જુલાઈ, ૨૦૦૨ના રોજ પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ અન્ય એક નિર્ણયનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે.ઉપરોક્ત કેસમાં આ અદાલતે પીડિતોને કલમ ૩૫૭, સીઆરપીસીની પેટા-કલમ (૩) હેઠળ વળતરની મંજૂરી આપી હતી પરંતુ તે વર્તમાન કેસમાં લાગુ થશે નહીં કારણ કે દંડની સજા પણ લાદવામાં આવી છે.કલમ ૩૫૭ ની પેટા-કલમ (૩) નું વાંચન દર્શાવે છે કે વળતર આપવાનો પ્રશ્ન ઊભો થશે જ્યાં કોર્ટ એવી

સજા લાદે છે જેનો દંડ તેનો ભાગ નથી. રછપાલ સિંહ (ઉપરોક્ત) નો નિર્ણય કોઈ વિરોધાભાસી દ્રષ્ટિકોણ ધરાવતો નથી અને ન તો એવું માને છે કે દંડની સજા ઉપરાંત વળતર આપવામાં આવી શકે છે. કલમ ૩૫૭, સી. આર. પી. સી. ની પેટા-કલમ (૩) નું અવલોકન સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરશે.

આ જોગવાઈ નીચે મુજબ છે:

"૩૫૭.વળતર ચૂકવવાનો આદેશ.- (૩) જ્યારે કોઈ અદાલત સજા લાદે છે, જેનો દંડ એક ભાગ નથી હોતો, ત્યારે અદાલત ચુકાદો આપતી વખતે આરોપી વ્યક્તિને વળતર તરીકે, જે કૃત્ય માટે આરોપી વ્યક્તિને સજા સંભળાવવામાં આવી છે તેના કારણે જે વ્યક્તિને કોઈ નુકસાન અથવા ઈજા થઈ છે તેને આદેશમાં નિર્દિષ્ટ કરી શકાય તેવી રકમ ચૂકવવાનો આદેશ આપી શકે છે.

આ ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં દર્શાવ્યા મુજબ, વર્તમાન કેસમાં દંડની સજા પણ લાદવામાં આવી છે. દંડમાંથી, ત્રણ ઈજાગ્રસ્ત વ્યક્તિઓ એટલે કે દલીપ સિંહ, અમરજીત કૌર અને ગુરમીત કૌરને દરેકને રૂ. બાકીની રકમ જગજીત સિંહના કાયદાકીય વારસદારોને આપવાની છે. અમે આ પાસા પર બંને પક્ષોના વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા હતા. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી

કે ગુરમીત કૌરે આ ઘટનામાં તેના માતા-પિતા તેમજ તેના ભાઈ બંનેને ગુમાવ્યા હતા અને હવે તે એકલી છે અને તે લગ્નયોગ્ય વયની થઈ ગઈ હશે અથવા તેણે પોતાનું કોઈ કામ શરૂ કરવું પડશે.તેને કેટલાક પૈસાની જરૂર પડશે.જો તેણીને વળતર ન મળી શકે, તો દંડની રકમ અમુક અંશે વધારી શકાય છે.જોકે, સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે તેના પિતાની સાત એકર જમીનમાંથી તેને ત્રણ સમાન હિસ્સામાં વહેંચવામાં આવી છે અને તેમાંથી કેટલીક ગીરો હેઠળ પણ છે અને તેને બે પુત્રીઓ અને એક પુત્ર અને તેની પત્ની છે.તેણે એમ પણ કહ્યું છે કે જ્યારે પણ સામાવાળાને પેરોલ પર મુક્ત કરવામાં આવે છે ત્યારે તે ગુરમીત કૌરને મળે છે અને તેની પત્ની પણ તેને મળવા જતી રહે છે.તેમના સંબંધો સામાન્ય અને સૌહાર્દપૂર્ણ છે.જો એમ હોય તો, પ્રવર્તમાન સંજોગોમાં આનાથી વધુ સારું કંઈ વિચારી શકાય નહીં.જો કે, અમે ગુરમીત કૌરને કલમ ૩૫૭ (૩), સી. આર. હેઠળ કોઈ વળતર આપવા માટે વિચારણા કરી રહ્યા નથી. પી. સી. પરંતુ લાદવામાં આવેલા દંડની રકમ, કોઈપણ સંજોગોમાં વ્યાજબી રીતે વધારી શકાય છે.

તેથી, પ્રતિવાદી-ગુરમેજ સિંહ પર આજીવન કેદની જગ્યાએ મૃત્યુદંડની સજા લાદવાનો ઇનકાર કરતી વખતે, જેમ કે અપીલકર્તા વતી વિનંતી કરવામાં આવી હતી-પંજાબ રાજ્ય અને તેમની અપીલને નકારી કાઢે છે અને કલમ હેઠળ ત્રણેય ગુનાઓ પર આજીવન કેદની સજાને સમર્થન આપે છે, આઈપીસી દરેક

ગણતરી પર દંડની રકમ ૫ રૂપિયા, ૦૦૦.૦૦ થી વધારીને ૨૦ રૂપિયા, ૦૦૦.૦૦ કરે છે.ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્દેશો અનુસાર ચૂકવવાપાત્ર રકમ ઉપરાંત, દંડની વધેલી રકમ જગજીત સિંહની પુત્રી ગુરમીત કૌરને પણ ચૂકવવામાં આવશે.અમે દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળતા બદલ કેદની સજામાં પણ ફેરફાર કરીએ છીએ અને દરેક ગણતરી પર દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળતા બદલ તેને બે વર્ષની સખત કેદમાં વધારીએ છીએ.

અગાઉના ફકરામાં દર્શાવેલ ફેરફારોને આધિન, અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને તે મુજબ તેને બરતરફ કરવામાં આવે છે.

અરજી ફગાવી દેવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.